

เมื่อทหารญวนก่อความวุ่นวายในวังของสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ

วิบูล วิจิตรวาทการ

สมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวครองราชสมบัติ เป็นกษัตริย์พร้อมกับสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ทรงมีลักษณะเป็นชายชาติทหาร จึงมีกำลังรบที่แข็งแกร่ง ประจำวังหน้าอยู่เสมอ มีทหารต่างชาติรับราชการ อยู่เป็นจำนวนมาก ทรงนิยมใช้ทหารฝรั่ง เป็นครูฝึกทหารไทยให้รู้จักระเบียบ วินัย แบบตะวันตก และยังจ้างทหารญวนไว้อีกกองหนึ่ง เพราะคนญวนนี้ก็เลือดร้อนรบเก่ง

พระองค์ทรงโปรดที่จะเสด็จประพาสทางทะเล แล่นเรือออกไปตามเกาะต่าง ๆ อยู่เสมอ พักทอดสมอ อยู่ แถวเมืองจันทบุรี แถวเกาะนมสาว และเกาะจุฬา เป็นต้น

เวลาออกประพาสต่างจังหวัดประชาราษฎร์ก็นิยมนำลูกสาวสวย ๆ มาถวายกันทีละ 5 คน 10 คน พระองค์ก็พอพระทัย ทรงรับไว้เป็นสนมในวัง

จนบางครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า ฯ ถึงกับทรงปรารภว่า ราษฎรชอบถวายลูกสาวแก่พระปิ่นเกล้าฯ มากกว่าพระองค์เอง

ครั้งหนึ่ง ระหว่างที่สมเด็จพระปิ่นเกล้า ฯ เสด็จประพาสตากอากาศทางเรืออีก พวกทหารญวนในพระราชวังหน้าประมาณ 60 คน รวมตัวกันร้องทุกข์ ถวายฎีกาต่อสมเด็จพระจอมเกล้า ฯ ว่าอยู่ที่วังหน้าของสมเด็จพระปิ่นเกล้า ฯ นั้น ลำบากยากแค้นไม่มีความสุขเลย

สมเด็จพระจอมเกล้า ฯ ไม่ยอมรับฎีการ้องทุกข์ของญวนนั้น เพราะทรงเกรงพระทัยสมเด็จพระปิ่นเกล้า ฯ ไม่ประสงค์จะทำอะไรเป็นการลบหลู่วังหน้า

ทรงรออยู่จนวังหน้าเสด็จกลับมา ก็ตรัสให้ทราบเป็นส่วนพระองค์ว่าทหารญวนมันฟ้องมาว่าไม่มีความสุข ขอให้สืบสวนชำระเสียให้เรียบร้อยจะดูนายทหารไทยกตขี้ข่มเหงหรืออย่างไร

เรื่องนี้ เราเรียนรู้จากลายลักษณ์อักษรของสมเด็จพระจอมเกล้า ฯ เอง

“อนึ่ง เมื่อวังหน้าเสด็จออกไปเที่ยวทะเลครั้งก่อน มีพวกญวนทหารวังหน้าประมาณ 60 คนเศษ มาร้องทุกข์ถวายฎีกาว่า อยู่ในวังหน้าร้อนนัก ทนเจ้าขุนมูลนายไม่ได้ จะขอมาอยู่วังหลวง ข้าพเจ้าไม่รับ เปนแต่บังคับว่ามีทุกข์อย่างไร ก็ให้ทำเรื่องราวร้องทุกข์ที่วังหน้าเถิด ให้ท่านชำระจัดแจงเสียให้ดีให้สบาย

ครั้นท่านเสด็จกลับมา ข้าพเจ้าก็ได้ว่าแก่ท่าน ว่าญวนทหารมันร้องทุกข์อยู่ว่านายข่มเหงนัก แลว่านายฉอของท่านเอง ให้ท่านทรงชำระ จัดแจงเสียให้ไพร่ได้เป็นสุข”

แต่การสอบถามสืบสวนที่วังหน้านั้น ทำกันไม่ดี คือกลายเป็นการสืบหาตัวกันว่าญวนคนใดเป็นหัวโจก ก่อความวุ่นวายยุ่งยาก จะได้นำมาลงโทษ จึงยิ่งทำให้ทหารญวนตอกตกใจ ชัดทอดกันไปยุ่ง เรื่องไม่ได้อยู่แล้ว ก็กลับกลายเป็นร้ายหนักขึ้น

“การก็หาสำเร็จดังนั้นไม่ กลับไปไล่เสียงจะเอาตัว ว่าใครเป็นต้นคิดต้นอ่าน จะโจทหมุ่มหมวด และใคร เข้าชื่อบ้าง ญวนก็ตกใจออกตัวกัน ชัดทอดกันว่าลักเอาชื่อไปใส่ในเรื่องราวแลอื่น ๆ ไป ความทุกข์ของไพร่ ก็ไม่ได้ชำระค้างอยู่

ครั้นข้าพเจ้ากลับมาได้ 2 วัน ท่านก็เสด็จออกไปทเลจนบัดนี้แล ฝ่ายพวกญวนเมื่อท่านเสด็จออกไปแล้ว มันก็ทำเรื่องราวร้องฎีกาหน้าพลาสสูงอีก กล่าวความร้องขอออกจากวังหน้า ถ้าจะต้องอยู่วังหน้า แล้ว ถึงจะเปลี่ยนนายเปลี่ยนหมู่ก็ไม่ยอม

ข้าพเจ้ากลัวท่านจะขัดเคืองมากไป ข้าพเจ้าก็คืนเรื่องราวไปเสีย ว่าไปตั้งก่อน ภายหลังพระยาวิเศษ สงครามตกใจ มาแจ้งความว่า อ้ายญวนทหารวังหน้าเป็นอันมาก ช้องสูมกันกินเหล้า ตีกลองบ้าง เปาแตรบ้าง ชุมนุมแล้วคิดกันว่า จะอยู่กับเจ้าขุนมูลนายวังหน้าก็ได้ ไปร้องวังหลวงก็ไม่รับ

เมื่อบ้านเมืองไม่เป็นที่พึ่งได้ดังนี้ จะทนไปไม่ได้ ไหน ๆ ได้มาร้องความอิงแล้ว วังหน้าเสด็จกลับมา ก็จะถูกเขียน

เพราะฉะนั้นเป็นที่ตายที่ ก็ตามมากด้วยกัน จะคิดวุ่นไปตามภาษาคนสิ้นคิดแล้ว สุดแต่แผ่นดินแผ่นดินฟ้า จะโปรด พระยาวิเศษสงครามกลัวญวนจะเอาไฟเผาบ้าน แล้วจะฆ่าเจ้าขุนมูลนายข้างวังหน้า”

เรื่องวุ่นวายมาถึงขั้นนี้ ก็ก่อความหนักพระทัยให้แก่สมเด็จพระจอมเกล้า ฯ ยิ่งนัก นัยหนึ่งก็ทรงมีความเมตตากรุณาต่อผู้ที่เป็นทุกข์ ปรารถนาที่จะแก้ไขให้ไพร่ฟ้าประชากรซึ่งมาอาศัยอยู่ในแผ่นดินสยามนั้น ได้สุขสบาย

อีกนัยหนึ่งก็ไม่ได้ต้องการแย่งชิงอำนาจของสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ เพราะตั้งหฤทัยไว้แล้วว่าจะให้เกียรติ เป็นกษัตริย์เท่ากัน พระองค์จึงทรงเรียกข้าราชการชั้นผู้ใหญ่สุดมาช่วย คือกรมวงศาและเจ้าพระยา ศรีสุริยวงศ์

ท่านทั้งสองนี้จึงเจรจากับทหารญวนว่า จะยอมให้ย้ายมาอยู่ที่วังหลวง และจะส่งทหารไทยจากวังหลวง ไปแลกเปลี่ยน ชดใช้จำนวนทหารที่วังหน้าต้องเสียไป

“เมื่อได้ข่าวมาดังนี้ กรมวงศากับคุณพระยาศรีสุริยวงศ์ จึงให้ไปว่าเกลี้ยกล่อมว่าอย่าวุ่นวายไปเลย เสนาบดีจะช่วยเหลือเป็นที่พึ่งให้ได้พ้นจากวังหน้า มาอยู่ข้างวังหลวงตามสมัค ญวนได้ฟังดังนั้นก็สงบไป

ข้าพเจ้ากับท่านทั้งสองนั้น ได้เข้าชื้อกัน จดหมายเหตุซึ่งเปนนั้นบอกออกไปถึงวังหน้าแล้ว แลขอญวนที่ไม่สมัคมาไว้ข้างวังหลวง จึงจะคิดเลขารายอื่นถวายใช้ให้แทน หรือจะรับราชการที่วังหน้า จะเกณฑ์ทหารญวนพวกนี้ทำอะไร จะรับทำถวาย ขอแต่อย่าให้ญวนลูกหลานเป็นตัวเหยยเลย”

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้า ฯ ทรงได้รับหนังสือแล้ว จะปฏิบัติอย่างไรต่อญวนยุ่งยากทั้งหลายนั้น ทางประวัติศาสตร์ไม่ได้บอกไว้แจ้งชัด เข้าใจว่าคงจะส่งทำตามคำขอร้องของสมเด็จพระจอมเกล้า ฯ เพราะไม่เห็น มีเหตุการณ์ร้ายอันใดเกิดขึ้นหลังจากนั้น ไม่มีการจลาจลเผาวัง หม่าเจ้าขุนมูลนายดังที่วิตกกันไว้ สมเด็จพระจอมเกล้าทรงเล่าต่อไปว่า

“วังหน้าท่านก็เห็นจะได้รับหนังสือแล้ว แต่ยั้งนั่งอยู่ไม่ตอบมา ครั้นนี้ญวนนอกมันเข้ามา ว่าจะทำไมตรี ญวนพวกนี้จะแตกตื่นไปอย่างไรอีก ก็ไม่ทราบเลย

สืบฟังดูได้ยินว่า พวกญวนข้างคลองผดุงกรุงเกษมพูดกันว่า ถ้าไทยจะเป็นไมตรีกับญวน ยอมญวน ที่กรุง จะให้กลับไปเมืองญวนแล้ว ที่จะสมัคไป ยินดีไป สักส่วนหนึ่ง ที่ไม่สมัคไปสัก 4 ส่วน

แต่ญวนข้างวังหน้านั้น เขาว่าที่อยากอยู่นั้นน้อย อยากจะไปแทบหมด เดียวนี้ก็ต้องวิตกระวังอยู่ ด้วย อ้ายญวนเป็นคนใจเบาหูเบาทุกุล กลัวมันจะคิดผิด ๆ ไป”

เรื่องญวนเหาะแหะโยเย ยุ่งยาก ไม่อยากยินยอมอยู่กับผู้ยิ่งใหญ่ในวังหน้า ยินยอมขอโยกย้าย แยกเหาะเรือนมายึดอยู่ที่วังหลวง จึงยอมหยุดยั้งยุติลงเพียงเท่านี้ ไมจั้นจะยาวยืดยาดย่ำแย้ไป